

Zašto držati nastavu o Istraživanju humanitarnog prava?

Orijentacija

Zašto držati nastavu o Istraživanju humanitarnog prava?

Istraživanja humanitarnog prava (IHP) sastoje se od niza istraživanja koja imaju za cilj da poboljšaju razumevanje humanitarnih pitanja koja se odnose na situacije sukoba. Na taj način IHP doprinosi obrazovanju u građanskoj svesti uopšte, obrazovanju u ljudskim pravima, te razvoju životnih veština. IHP takođe može doprineti sticanju znanja u specifičnim oblastima školskih predmeta, kao što su pravo, istorija, sociologija i filozofija na nivou srednjih škola. Države potpisnice Ženevskih konvencija imaju obavezu da šire znanje o međunarodnom humanitarnom pravu (MHP) među najširim mogućim slojevima stanovništva, uključujući i građansko društvo i omladinu. Međunarodno humanitarno pravo može dati svoj doprinos zajedničkom «međunarodnom» jezgru temeljnog obrazovanja. Edukacija u MHP daje jedinstven doprinos obrazovanju u građanskoj svesti na lokalnom, državnom i međunarodnom nivou.

Šta IHP jeste, a šta nije

Istraživanje humanitarnog prava usredsređuje se na međunarodno humanitarno pravo kao osnovu za dalje učenje. Poštovanje MHP može pomoći u suzbijanju eskalacije nasilja, razaranja i patnje koje nastaju iz oružanih sukoba. Može takođe ubrzati povratak na mirni način rešavanja sukoba kojim se izbegavaju nepotrebne patnje i brani poštovanje ljudskog dostojanstva. IHP govori o zaštiti života i ljudskog dostojanstva u vreme rata, pa je prema tome, indirektno primenjivo i na sva svim druga životna iskustva. Kao što je jedna učenica iz Maroka izjavila nakon što je učestvovala u pilot programu Istraživanja humanitarnog prava: «Naučila sam da vidim ljudsku stranu u svakoj osobi, uključujući tu i moje neprijatelje.»

Istraživanje humanitarnog prava promoviše humanitarnu perspektivu. Političke i ideološke rasprave o uzrocima konkretnih sukoba nisu dio IHP.

Vaša uloga kao nastavnika IHP ili kao voditelja diskusija

Nastavnici obično podučavaju predmete koje su proučavali i sa kojima su se temeljito upoznali tokom vremena. Kao nastavnik IHP, Vi ćete predavati predmet u kojem niste stručnjak. Ne samo da je predmetna materija nova, nego i aktivne metode nastave ovog tečaja mogu takođe biti nove za mnoge nastavnike i voditelje diskusija. Jedan nastavnik iz Maroka je to ovako formulisao: «Ovaj tečaj ne koristi klasične metode nastave. Morate usvojiti pristup "svi učimo zajedno"».

Budući da ćete tokom vašeg učešća u Istraživanju humanitarnog prava igrati ulogu nastavnika, voditelja diskusija i onog koji uči, možete se pripremiti na taj način što ćete sebi postaviti nekoliko pitanja:

- ▶ Čemu se nadam? Počnite tako što ćete utvrditi koja su neka od očekivanja u odnosu na Vas same, kao i u odnosu na one koji uče od vas.
- ▶ Od čega strahujem? Nabrojte neka od pitanja u vezi sa držanjem nastave na tečaju koja bi mogla uzrokovati zabrinutost i pronađite kako da na odgovarajući način reagujete.
- ▶ Šta da radim ukoliko učenici postave pitanja na koja ne mogu odgovoriti? S obzirom na prirodu ovog tečaja, neće uvek biti brzih ili lakih odgovora na sva pitanja. Neki od načina kako da reagujete dati su u «Napomenama za nastavnike 3: o tome kada *'nema lakih odgovora'*».

Zašto držati nastavu o Istraživanju humanitarnog prava?

Istraživanje humanitarnog prava

Jedna od namena ovog materijala je da pomogne nastavnicima i učenicima da postanu ljudi koji zajednički uče. Kada se ne može doći do jednostavnog odgovora, Vaša uloga će biti da pomognete onima koji uče da pronađu informacije na osnovu kojih mogu dati odgovore na pitanja. Takva pitanja će takođe omogućiti da i Vi i Vaši učenici unosite vlastita iskustva u proučavanje Istraživanja humanitarnog prava. Imajte na umu da se o pitanjima koja Vi i Vaši učenici smatrate teškim takođe vode rasprave među političkim liderima i pravnim stručnjacima širom cijelog svijeta.

Logika u osnovi programa edukacije nastavnika

- ▶ Efikasan program edukacije nastavnika kombinuje glavne koncepte i istraživanja međunarodnog humanitarnog prava sa specifičnim tehnikama nastave.
- ▶ Kao i većina ljudi u procesu učenja, i nastavnici uče podučavajući; prema tome, aktivnosti koje budu istraživali tokom svoje obuke će verovatno biti iste one aktivnosti koje će kasnije uvoditi u razredu.
- ▶ Kao i vešti kompozitori, i nastavnici prave varijacije na teme jednom kada ovladaju glavnim temama.
- ▶ Budući da sadržaj, a često i metode IHP, mogu biti nove nastavnicima, trebaće im vremena da nauče, izvežbaju i razmisle o programu.
- ▶ Nastavnici uče posmatrajući primere stvarne nastave u razredu koju drže drugi.

Ciljevi obuke nastavnika

- ▶ Steći razumevanje osnovnih koncepata i aktivnosti iz nastavnog plana i programa.
- ▶ Proširiti nastavni repertoar kako bi uključio čitav niz različitih strategija, kao što su diskusija, igranje uloga, rad po malim grupama i korišćenje video-kaseta i dilema.
- ▶ Povećati nivo stručnosti u oblasti nastavnog plana i programa i poboljšati nastavničke sposobnosti.

Prilagodavanje programa vašim potrebama

Istraživanje humanitarnog prava je kreirano za obuku mladih ljudi od 13 do 18 godina starosti. Može se prilagođavati kako korištenju u školama tako i korištenju u neformalnim grupama, bez obzira na tehnologiju nastave koja stoji na raspolaganju, kao i na bilo kom jeziku i u bilo kojoj zemlji, bez obzira na stepen iskustva koji ta zemlja ima u oružanim sukobima. Budući da je Istraživanje humanitarnog prava namenjeno korištenju širom celog svijeta, nastava ovog predmeta podrazumeva da se nastavnici i voditelji diskusija temeljito upoznaju sa njegovim konceptima i tehnikama kako bi ih mogli prilagoditi domaćim prilikama.

Pre nego što počnete sa nastavom tečaja, pročitajte materijale kako bi se upoznali sa programom. Pri tome vodite računa o tome ko će biti Vaši učenici i na koji način želite da prilagodite IHP. Jedan deo vašeg zadatka sastoji se u tome da izaberete materijale i aktivnosti koje želite koristiti; drugi deo sastoji se u tome da utvrdite koja bi se domaća sredstva mogu iskoristiti. Istraživanja su slična karikama lanaca, a aktivnosti opet nalikuju lancima koji se granaju unutar istraživanja. Na osnovu aktivnosti koje sami izaberu, nastavnici mogu kreirati svoje vlastite nizove. Oni koji se po prvi put nađu u ulozi nastavnika, verovatno će radije slediti standardni program, bez uvođenja izmena.

Pre nego što krenete sa nastavom:

- ▶ Kontaktirajte međunarodne humanitarne organizacije u Vašoj zemlji, regiji i lokalnoj zajednici kako bi pribavili materijale i doveli ljude koji će govoriti na tečaju.
- ▶ Utvrdite koja sredstva stoje lokalno na raspolaganju i koje informacije postoje o nekim pitanjima iz tečaja (npr. o djeci-vojniciima i protivpešadijskim nagaznim minama).

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Utvrdite kakva je situacija u Vašoj zemlji u odnosu na teme kojima se bavi ovaj program.

Polazeći od lokalnih, regionalnih i nacionalnih primera humanitarne perspektive i međunarodnog humanitarnog prava, učenici se mogu kretati od primera koji su im poznati ka globalnim konceptima. Istraživanje humanitarnog prava uključuje čitav niz priča i članaka, fotografija i dilema. Izaberite one koje su prikladne za vaše učenike. Takođe podstaknite i mlade ljude da Vam daju svoj doprinos u vidu priča i izreka koje odražavaju domaće prilike.

Nivo aktivnosti se može prilagoditi dobnoj grupi i školskoj spremi:

- ▶ Kada koristite priče, fotografije i video-kasete sa mlađim učenicima, prvo postavite pitanja čiji je cilj razjašnjenje i razumevanje – npr. šta se dešava na fotografiji, šta se desilo u ovoj priči, šta određene reči ili rečenice znače – prije nego što krenete dalje sa analitičkim aspektima vežbe.
- ▶ Kod grupa sa ograničenom sposobnošću čitanja, pročitajte priču naglas. Napravite pauzu kod određenih poenti unutar priče. Napravite kratki pregled, postavljajući pitanja kako bi videli da li su razumeli priču.
- ▶ Kod naprednijih učenika, stimulišite diskusiju i raspravu postavljajući provokativna pitanja i koristeći dileme i teme kojima treba pristupiti sa više različitih tačaka gledišta.

IHP se može prilagoditi drugim predmetnim oblastima. Aktivnosti u Istraživanju humanitarnog prava mogu se, na primer, povezati sa istorijom, sociologijom, psihologijom, pisanjem i literaturom. Sugestije koje se odnose na povezivanje sa različitim predmetnim oblastima date su takođe i u «Proširenju aktivnosti» nakon nekih istraživanja.

Neka od istraživanja prate video-kasete i/ili materijali koje treba fotokopirati. Ukoliko nemate na raspolaganju opremu potrebnu za korišćenje ovih materijala, imajte na umu da možete postići iste ciljeve i koristeći fotografije, foto-kolaže i postere, te čitajući naglas transkripte i priče.

Skraćeni put

Istraživanje humanitarnog prava predstavlja skup sredstava koja se mogu koristiti kao takva ili se mogu integrisati u postojeće edukativne programe. Ova nastavna sredstva mogu se koristiti u razrednom okruženju kao deo školskih predmetnih oblasti, kao i u širokom spektru vannastavnih okruženja i mesta izvan škole.

Puni komplet materijala IHP predstavlja nekih 30 sati nastave. Ta nastava se može produžiti koristeći dopunske materijale i aktivnosti ili duže diskusije. Međutim, sveukupna struktura IHP je fleksibilna i moguće je birati one aktivnosti koje najviše udovoljavaju vašim nastavnim ciljevima i vremenu koje imate na raspolaganju.

Skraćeni put istraživanja koja je potrebno preduzeti kako bi se u širokim crtama, a ipak sveobuhvatno, osiguralo razumijevanje temeljnih pitanja u vezi sa zaštitom života i ljudskog dostojanstva u situacijama nasilja i sukoba uključuje sledeće:

- Uvodno istraživanje: Slike i zapažanja
- Istraživanje 1A: Šta posmatrači mogu da učine
- Istraživanje 2A: Ograničavanje razaranja
- Istraživanje 3A: Otkrivanje kršenja
- Istraživanje 4A: Razlozi za pravdu
- Istraživanje 5A: Potrebe koje su posledica ratnih razaranja

Istraživanje humanitarnog prava

Ovaj skraćeni put možete produžiti u zavisnosti od vremena koje Vi i Vaši učenici imate na raspolaganju za nastavu, kao i od nastavnih ciljeva obrazovnih programa u koje je integrisano *Istraživanje humanitarnog prava*.

Procena učenja

Osim pismenih oblika ocenjivanja, IHP pruža nastavnicima mogućnosti da svakodnevno saznaju šta njihovi učenici zapravo uče i kakve pogrešne predstave eventualno imaju. Aktivne metode učenja, kao što su razredna diskusija, rad po malim grupama, spontano iznošenje ideja i igranje uloga daju upravo takve mogućnosti.

Specifične tehnike ocenjivanja i pitanja koja se postavljaju predlažu se na kraju.

- ▶ svakog modula IHP
- ▶ svake radionice za nastavnike
- ▶ svake «Napomene za nastavnike»

Dok budete držali nastavu, upitajte se:

- ▶ Da li opažam napredak tokom vremena?
- ▶ Da li učenici primenjuju koncepte sa tečaja (kao što je «lančana reakcija») na događaje o kojima saznaju iz vesti i koji se zbivaju u njihovim vlastitim životima?
- ▶ Da li učenici spontano unose kao prilog članke iz novina, priloge sa radija ili iskustva njihovog kruga prijatelja i porodice?
- ▶ Da li vide više toga na fotografijama kada ih razgledaju po drugi ili treći put?
- ▶ Da li postaju svesniji višestrukih tačaka gledišta u odnosu na neki događaj, naročito tačaka gledišta žrtava oružanog sukoba?
- ▶ Da li su sposobni da vide očima drugih i da spontano usvoje tačku gledišta neke druge osobe?
- ▶ Da li se kod njih razvija shvatanje o potrebi preduzimanja humanitarne akcije u ime ugroženih?

Organizacija ovog *Metodološkog vodiča*

Metodološki vodič istovremeno predstavlja referentni okvir za nastavne metode i plan za radionice obuke. Pisani dio vodiča obuhvata:

- ▶ orijentaciju u nastavi IHP
- ▶ «Napomene za nastavnike» o 10 različitih nastavnih strategija

Svaka od «Napomena za nastavnike» obrađuje određenu tehniku nastave i daje prijedloge o: **ciljevima, otpočinjanju nastave, vođenju grupe, razrešavanju poteškoća i oceni učenja.**

1. O diskusiji

Napomene za nastavnike

1. O diskusiji

Diskusija, ili razgovor, predstavlja ključnu strategiju učenja u nastavnom planu i programu Istraživanja humanitarnog prava. Jedan od širih ciljeva diskusije je stimulisanje uravnoteženog učešća onih koji uče. Dobra diskusija zahteva od nastavnika ili voditelja diskusije da bude slušalac i «tkač», koji preuzima razmišljanja različitih učenika i utkiva ih u koherentnu šemu. Krajnji cilj je taj da ljudi koji uče sami postaju «tkači».

Uži ciljevi

- ▶ pronaći šta učenici znaju o datom predmetu
- ▶ razviti umeće diskusije, tj. umeće slušanja i izlaganja
- ▶ dati onima koji uče mogućnost da steknu praksu formulisanja nekog stava i odbrane tog stava dokazima.

Otpočinjanje

Ustanovite na samom početku sledeća dva pravila za učenike. U nekom kasnijem periodu možete ukazati na ta pravila, ukoliko je to potrebno u žaru neke stimulativne diskusije.

1. Slušajte pažljivo druge i sačekajte dok ne završe.
2. Slobodno izražavajte neslaganje sa gledištima drugih, ali tretirajte druge i njihova gledišta sa poštovanjem.

Jasno fokusirajte diskusiju na centralnu temu, stavljajući na tablu jedno ili sve od sledećeg:

- ▶ pitanje ili pitanja o kojima se vodi diskusija
- ▶ cilj diskusije
- ▶ poželjni ishod diskusije

Koristite pitanja, fotografije, priče, iskaze, video, pismene vežbe ili bilo koji drugi podsticaj kako biste proizveli razmišljanja kao podlogu za diskusiju.

Vođenje grupe

- ▶ Dajte učenicima dovoljno vremena da razmisle o tome šta će reći. Ukoliko prethodno zapišu svoja razmišljanja, verovatno će biti bolje pripremljeni kada dođe njihovo vreme da govore.
- ▶ Odajte priznanje pojedinačnim priložima u diskusiji. Od pomoći je zapisati ključne tačke kredom na tabli u svrhu pravljenja rezimea i analize.
- ▶ Podstaknite učenike da daju svoj doprinos diskusiji, pozivajući ih da dodaju svoje misli ili pitajući ih da li se slažu ili ne slažu sa drugima u grupi.
- ▶ Podstaknite učenike da razgovaraju jedni sa drugima umesto da svoje komentare upućuju Vama.

Razrešavanje poteškoća

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Ukoliko neko da netačne informacije, prvo prosudite da li je ta greška važna. Ukoliko jeste, zatražite od ostalih učenika da i oni nešto kažu, ali na način koji ne obeshrabruje početnog govornika. Drugi način je da sami razjasnite nesporazum.
- ▶ Ukoliko učenici nerado govore, podsetite ih da je cilj istraživati ideje i tačke gledišta, a ne to da daju «ispravne» odgovore.
- ▶ Ukoliko diskusija postane haotična, podsetite učenike na dva pravila koja ste postavili na samom početku.
- ▶ Ukoliko samo nekoliko učenika uglavnom vode diskusiju, pozovite i druge učenike da daju svoj doprinos ili zatražite od onih koji nisu ništa rekli da pročitaju naglas razmišljanja koja su zapisali (videti «Napomene za nastavnike 7: o pisanju i razmišljanju»).

Šta ukoliko diskusija odluta na osetljive političke teme ili zađe u verska ili kulturna uverenja i običaje? Ukoliko se ovo desi, to može odražavati vezanost učenika za one interese, brige ili iskustva koji su im dobro poznati. Ukoliko je ta diskusija relevantna za proučavanje IHP, možete posvetiti više vremena u razredu daljim istraživanjima, razviti neku dopunsku aktivnost za taj razred ili podstaći učenike da preduzmu samostalno istraživanje. Ukoliko ta diskusija nije relevantna za IHP unutar razreda, možete privatno razgovarati o toj temi izvan razreda kako bi pomogli nekima od učenika da u potpunosti promisle ideje koje imaju, budući da se one mogu odnositi na osobna iskustva, interese ili potrebe. Druga mogućnost je da sugerišete tom učeniku da uradi nezavisni istraživački projekat o toj temi.

Procena učenja

- ▶ Da li su učenici mogli odrediti šta znaju o datoj temi i podeliti to znanje sa drugima?
- ▶ Da li su učenici slušali i reagovali na ideje drugih?
- ▶ Koje su se ključne ideje ili neslaganja pojavila?
- ▶ Šta ste vi naučili?
- ▶ Šta bi vi uradili drukčije?
- ▶ Na koji način možete na podlozi te diskusije graditi sledeću lekciju?

2. O spontanom iznošenju ideja

Napomene za nastavnike

2. O spontanom iznošenju ideja

Spontano iznošenje ideja ("brainstorming") predstavlja tehniku kojom se podstiče originalno razmišljanje time što se stvara atmosfera u kojoj je logičko prosuđivanje odgođeno za neki drugi momenat. Spontano iznošenje ideja daje mogućnost stvaranja najvećeg mogućeg broja ideja unutar određenog vremenskog perioda. Ukoliko je širi cilj rešavanje problema, spontano iznošenje ideja omogućava različitim pojedincima da predlože više različitih rešenja. Učenici mogu nakon toga rezimirati informacije i dati odgovor kao grupa.

Uži ciljevi

- ▶ prikupiti mnoštvo ideja kako bi služile kao informativni okvir diskusije ili kao mogući odgovor na pitanja
- ▶ ohrabriti spontanost.

Otpočinjanje

Reći učenicima da želite da grupa proizvede što je moguće više ideja. Dajte im smernice kao što su sledeće:

- ▶ budite spontani
- ▶ pokušajte da ne procenjujete vrednost Vaših ideja pre nego što ih podelite sa drugima
- ▶ bez predrasuda primajte komentare drugih; nemojte ih vrednosno ocenjivati
- ▶ dodajte i Vašu ideju idejama drugih.

Vođenje grupe

- ▶ Jasno navedite pitanje ili središnju temu o kojoj će se spontano iznositi ideje.
- ▶ Razjasnite sva pitanja pre nego što učenici počnu davati svoje ideje.
- ▶ Zabeležite doprinos svakog učesnika.
- ▶ Razjasnite one iskaze koji izgledaju neprilični (uradite to na takav način koji neće blokirati buduće iskazivanje ideja).
- ▶ Ukoliko izgleda da se ovaj proces presporo odvija, možete preformulisati pitanje kako bi stimulisali dodatne odgovore.
- ▶ U zaključku spontanog iznošenja ideja, napravite pregled i rezime spiska ideja koje su učesnici podelili jedni sa drugima, ili zamolite učenike da to urade.

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Ukoliko odgovori učenika nisu povezani sa temom, možete napraviti pauzu kako bi jasnije definisali temu pre nego što nastavite.
- ▶ Ukoliko učenici imaju poteškoća u reagovanju na temu zbog toga što im tema nije dovoljno poznata, možete pokazati nekoliko mogućih načina reagovanja na datu temu kako bi stimulisali njihove ideje.

Procena učenja

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ U kojoj su mjeri učenici bili sposobni da iznose nove ideje?
- ▶ Koliko dobro je grupa rezimirala spisak ideja koje su zajednički podijelili?
- ▶ Koje su bile prednosti ili nedostaci korišćenja ove strategije?
- ▶ Kako biste to drugačije uradili?

3. O situacijama kada nema lakih odgovora

Napomene za nastavnike

3. O situacijama kada «nema lakih odgovora»

U Istraživanju humanitarnog prava, učenici će verovatno postavljati pitanja na koja će čak i nastavniku biti teško da odgovori, ne zbog toga što nedostaju informacije, nego zbog toga što nema jednostavnih odgovora na takva pitanja. Mi Vam preporučujemo da odredite neko mesto na kojem će teška pitanja koja postavite učenicima biti zapisivana i prikazana, pod naslovom «nema lakih odgovora». Jedan od izvora koji vam može poslužiti u odgovaranju na pitanja je knjižica MKCK pod naslovom *Međunarodno humanitarno pravo: odgovori na vaša pitanja*. Na neka od ovih pitanja vrat ćemo se kasnije u Istraživanju humanitarnog prava.

Uži ciljevi

- ▶ voditi evidenciju o teškim pitanjima koja učenici postavite (da biste se kasnije mogli osvrnuti na njih)
- ▶ shvatiti i priznati da su odgovori na neka pitanja složeni
- ▶ pronaći moguće izvore koji vam mogu pomoći u istraživanju teških pitanja.

Otpočinjaje

Ukažite na to da u situacijama oružanog sukoba vladaju ekstremni uslovi i da je teško predvideti ponašanje. Prema tome, mnoga pitanja o takvim situacijama neće imati lakih odgovora. Međutim, bez obzira na sve, i takva pitanja moraju biti razrešena pre nego što prođe isuviše vremena, kako ne bi obeshrabrili učenike koji su zainteresovani i skloni razmišljanju.

Vođenje grupe

- ▶ Pitanja koja su teška i na koja nema neposrednih očiglednih odgovora moraju biti priznata kao takva.
- ▶ Navedite učenike da sondiraju ta pitanja daljim pitanjima, ili da izvuku konsekvence iz takvih pitanja.
- ▶ Zatražite od ostalih učenika da pojedinačno ili u malim grupama predlože svoje odgovore.
- ▶ Odredite granice onim naporima koje ćete direktno uložiti u odgovaranje na takva pitanja.
- ▶ Odredite ona pitanja kojima ćete se pozabaviti kasnije u toku programa.

Neka od teških pitanja koja učenici često postavljaju, i mogući odgovori

- ▶ Zar sama činjenica da se donosi zakon o tome kako ljudi treba da se ponašaju u ratu ne čini rat legitimnim? Zar pravila ne čine rat sličnim nekoj igri? Zašto jednostavno ne staviti rat izvan zakona?

Rat je uglavnom stavljen izvan zakona. Postoje samo dva izuzetka prema međunarodnom pravu: rat koji vode Ujedinjene Nacije i rat koji vodi neka država u samoodbrani. Međutim, događaji u drugoj polovini 20. vijeka su pokazali da stavljanje rata izvan zakona ne sprečava rat. Međunarodno humanitarno pravo samo priznaje žalosnu činjenicu da ratovi postoje; međutim, ovo pravo niti opravdava niti ozakonjuje rat.

Videti «Uvodno istraživanje: slike i zapažanja» za dalju razradu ovog pitanja.

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Zbog čega se vojnici koji su regrutovani ne smatraju nevinim žrtvama rata? Oni se šalju u rat pod pretnjom kazne, izlažu se rizicima i naređuje im se da rade mnoge stvari koje su nespojive sa njihovim ljudskim dostojanstvom.

Vredno je primetiti da su se tokom cele istorije vojske zasnivale na regrutaciji. Pitanje ne leži toliko u tome da li su regrutovani vojnici žrtve, nego da li država može, kada je u opasnosti, prisiliti svoje građane da budu vojnici. Ovo može lako dovesti do daljih diskusija o osobama koje zbog svojih uverenja odbijaju da služe vojsku ili nose oružje (tema koja spada izvan okvira međunarodnog humanitarnog prava). Da li treba kažnjavati pojedince koji odbijaju da se bore? Zašto? Da li bi bilo bolje dozvoliti isključivo postojanje dobrovoljačkih armija? Da li i dobrovoljačka armija takođe predstavlja problem?

Mogu se dati i sledeći argumenti:

Međunarodno humanitarno pravo nastoji da zaštiti sve borce koji više ne uzimaju aktivnog učešća u neprijateljstvima, kao rezultat toga što su položili oružje, razboleli se ili što su ranjeni ili zarobljeni. Kada se bilo koja od ovih stvari dogodi, borci postaju žrtve rata. Strana u ratu koja ih lišava slobode je po međunarodnom humanitarnom pravu odgovorna za način kako postupa sa njima.

- ▶ Šta može vojnik učiniti ukoliko mu njegov zapovednik izda neko naređenje kojim se krši međunarodno humanitarno pravo?

Vojnici moraju znati osnovna pravila međunarodnog humanitarnog prava kako bi mogli praviti razliku između zakonitih i nezakonitih naređenja. Ukoliko se vojniku naredi da uradi nešto što predstavlja kršenje međunarodnog humanitarnog prava, a moguće čak i ratni zločin, on mora odbiti; slušanje naređenja ne predstavlja izgovor. Istovremeno, mora se priznati da je često veoma teško, pa čak i opasno, za vojnika da odbije izvršavanje nekog naređenja.

- ▶ Zbog čega moćnije države koje pobede u ratu ne bivaju krivično gonjene?

Istina je da u praksi pobednici često izbegnu pravdi. Do ovog dolazi delimično zbog toga što sve do nedavno nije bilo sistema kojim bi se osigurala jednaka primjena međunarodne pravde na sve. Ali stvari se menjaju. Uspostavljan je stalni međunarodni krivični sud u čiju jurisdikciju spadaju kršenja međunarodnog humanitarnog prava, sud koji pojedince može pozvati na odgovornost, bez obzira na zemlju porekla.

Tokom razredne diskusije, možete upitati:

- ▶ Da li nepravdičnost u primeni zakona znači da uopšte ne bi trebalo ni biti bilo kakvih zakona?

Od učenika možete zatražiti da u okviru istraživačkog zadatka nađu primere postupaka krivičnog gonjenja osumnjičenih za kršenje međunarodnog humanitarnog prava koji su trenutno u toku i da na Website-u EHL (Istraživanja humanitarnog prava) potraže primere uspešnog sprovođenja zakona.

- ▶ Zbog čega se krivično ne gone krupni industrijalci koji zarađuju novac na prodaji oružja?

Pitanje odgovornosti za proizvodnju ili trgovinu nelegalnim oružjem je izvan domena međunarodnog humanitarnog prava. Takva pitanja se tretiraju u okviru Ujedinjenih Nacija. Industrijalci koji su krivi za trgovinu ilegalnim oružjem ili za trgovinu sa drugim zemljama koje su pod embargom na oružje mogu biti krivično gonjeni.

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Šta je međunarodno humanitarno pravo uradilo u vezi sa atomskom bombom? Šta spada unutar domena međunarodnog humanitarnog prava? Izgleda da laserski zraci spadaju, a nuklearno naoružanje ne spada u domen međunarodnog humanitarnog prava. Zbog čega je to tako?

Međunarodno humanitarno pravo zabranjuje oružje koje može prouzrokovati prekomerno povređivanje ili nepotrebne patnje, kao i oružje kod čije se upotrebe ne može napraviti razlika između civila i boraca. Na osnovu ovih principa, teško je zamisliti situaciju u kojoj bi korišćenje atomske bombe bilo zakonito.

- ▶ Nisu li neki ratovi «pravedniji» nego drugi? Zar nije ratovanje kako bi se zaštitila Vaša zemlja ili kako bi se stekla sloboda pravednije nego ratovanje kada nastojimo da okupiramo drugu zemlju?

Jednostavan i neposredan odgovor je: međunarodno humanitarno pravo ne sudi o uzrocima rata, nego reguliše sukobe od momenta kada izbiju, bez obzira na razloge njihovog nastanka. Međunarodno humanitarno pravo nastoji da zaštiti nedužne ljude od ratnih patnji time što primenjuje ista pravila bez obzira na razloge koji su doveli do sukoba.

Možete zatražiti od učenika da razrade argumente za i protiv ovog gledanja na međunarodno humanitarno pravo. Razmotrite, na primer, šta bi se desilo ukoliko bi se civilima ili vojnicima *hors de combat* (izbačenim iz stroja) pružili različiti oblici zaštite koji bi zavisili od percipirane pravičnosti razloga njihove zemlje. Izvucite konsekvence iz toga.

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Ukoliko se čvrsto ušanje dva suprotna gledišta, možete istaći da se i stručnjaci u ovoj oblasti takođe ne slažu o tim pitanjima i možete organizovati jednu formalniju debatu o ovoj materiji.
- ▶ Ukoliko ne možete da razrešite neko pitanje, možete se konsultovati sa domaćim stručnjacima u vašem području.
- ▶ Učenici mogu da istraže neko pitanje preko Website-a EHL (IHP), na kojem osoblje MKCK, drugi nastavnici ili drugi učenici mogu ponuditi svoje odgovore.
- ▶ Ne zaboravite da povremeno napravite pregled pitanja koja se nalaze u uglu «nema lakih odgovora».

Procena učenja

Sledeće bi trebalo koristiti kao osnovu za raspravu ili za pisanje eseja.

Švajcarski pravnik Emerih de Vatel (Emmerich de Vattel, *Pravo nacija*, 1758.g.) nudi interesantnu tačku gledišta:

Budući da sve zaraćene strane tvrde da su njihovi razlozi pravični, ko bi trebalo da presuđuje između njih? Budući da nema sudije, moramo pribeći pravilima kao sredstvu pomoću kojeg se može regulisati vođenje ratova. Prvo pravilo je da redovan rat treba smatrati pravičnim u odnosu na obe strane. To je apsolutno nužno (...) ukoliko čovek hoće da uvede imalo reda ili imalo regularnosti u tako nasilne akcije kao što su oružane akcije, odnosno ukoliko želi da postavi bilo kakve granice nedaćama (...) i ostavi trajno otvorena vrata povratku mira.

Ovako je on rezimirao pravila na osnovu kojih bi trebalo regulisati ratovanje:

Sva šteta nepotrebno učinjena neprijatelju, svaki čin neprijateljstva čija namera nije postizanje pobeđe i završetak rata (...) osuđena je zakonima prirode.

- *Pravo nacija*, 1758.g., preveo Džozef Čiti, 1834.g., navedeno u knjizi general-majora J.F.C.Fuler-a, *Vođenje rata 1789-1961*, Rutgers University Press, 1961.g.

- ▶ Da li se slažete da nema sudije koji može presuditi o pravednosti ulaska u rat?
- ▶ Da li se slažete sa tim da će neokrivljavanje bilo koje strane za uzroke ulaska u rat pre dovesti do mira nego okrivljavanje neke strane?
- ▶ Da li je de Vatelov rezime onoga što je «osuđeno zakonima prirode» dobra osnova za zakone rata?

Na kraju programa, ponovo pogledajte ono mesto gde su prikazana pitanja na koja «nema lakih odgovora», kako biste ukazali na ona pitanja na koja su odgovori dati u međuvremenu, kao i na ona pitanja koja i dalje ostaju neodgovorena.

4. O korišćenju dilema

Napomene za nastavnike

4. O korišćenju dilema

Dileme uvode učenike u složenu izazovnu materiju donošenja etičkih odluka u vreme oružanog sukoba. Postoje najmanje tri razloga za složenost ove materije:

- ▶ Svaka odluka utiče na mnoge ljude, a sudbine i percepcije tih ljudi sa svoje strane imaju uticaja na druge ljude.
- ▶ Svaka odluka ima i svoje uzgredno dejstvo, a neke od ovih uzgrednih posledica se ne mogu predvideti.
- ▶ Ne mogu se dostići svi ciljevi odjedanput. Radnje koje je potrebno preduzeti za postizanje jednog važnog cilja često sprečavaju dostizanje nekog drugog cilja. «Suprotstavljeni ciljevi» predstavljaju, naravno, karakteristiku mnogih dilema.

Termin dilema se često olako koristi, ali u situacijama gde je potrebna humanitarna pomoć borba za razrešenje dileme često povlači za sobom krupne posledice. Može se raditi o pitanju života i smrti. Dilemu ne možemo izbeći tako što ćemo odlučiti da ne pravimo izbor, zbog toga što ne raditi ništa takođe znači neki izbor. Kako bi na efikasan način koristili tehniku analize dilema, nastavnici moraju analizirati dva pitanja skupa sa učenicima: Šta je to dilema? Koje su posledice?

Uži ciljevi

- ▶ pomoći učenicima da shvate pojmove «dilema» i «suprotstavljeni ciljevi»
- ▶ pomoći učenicima da osete i shvate složenost koja je česta kod donošenja etičkih odluka u vreme oružanog sukoba
- ▶ omogućiti učenicima da steknu praksu u prepoznavanju raznih tačaka gledišta
- ▶ pomoći učenicima da razumeju koncept posledica, uključujući i nenameravane i nepredviđene posledice
- ▶ upoznati učenike sa načinom analize lanaca posledica.

Otpočinjanje

1. Počnite tako što ćete podstaći učenike da koriste uobičajene izreke, kako bi ilustrovali pojam dileme («Kako god napraviš, ne valja», «Između Scile i Haribde»). Podstaći ih da predlažu svoje ideje o tome šta je to dilema. Zatražiti od njih da daju primere dilema i da objasne zbog čega nešto predstavlja dilemu u njihovom primeru.
2. Definisati suštinu dileme. Pomoći učenicima da prepoznaju glavne karakteristike neke dileme:
 - ▶ situacija koja zahteva čin izbora među alternativnim radnjama (uključujući i čin nečinjenja)
 - ▶ sve alternative imaju svojih prednosti i nedostataka

3. Istaknite da je teško izabrati «pravu stvar koju treba učiniti» i da čak «uraditi najbolje što se može u lošoj situaciji» može izgledati nemoguće zbog toga što je:
 - ▶ verovatno da će svaka od alternativa uzrokovati probleme
 - ▶ ishod datih alternativa neizvestan.
4. Izaberite dilemu koju ćete koristiti a koja će odgovarati cilju koji imate na umu. Situacije dilema mogu se naći na mnogim mjestima u ovim materijalima.

Vođenje grupe

Vodeći diskusije o dilemama, sledite ova četiri koraka:

1. Pokrenite pitanja na osnovu kojih ćete istraživati predložene akcije

Koristite jednu od priča koje su date u materijalima IHP ili neku dilemu koju predlože sami učenici. Neka učenici predlože nekoliko akcija koje su odgovor na tu dilemu. Nakon toga, za svaku od tih akcija, koristite ova pitanja kako bi istražili moguće ishode:

- ▶ Koji će biti verovatan ishod vaše predložene akcije?
- ▶ Da li možda postoje i drugi ishodi (Ukoliko je relevantno, istražite lanac radnji koje bi iz toga mogle proizaći i ishod svake od tih radnji.)?
- ▶ Koji su nepoznati ili nepredvidivi momenti u datoj situaciji?
- ▶ Koje druge osobe su takođe uključene? Na koji način će na njih uticati vaša akcija? Kako će oni videti vašu akciju? Na koji način će gledašće drugih uticati na ishod?

Ponovite istu liniju pitanja za svaku od predloženih akcija. Na kraju bi sami učenici trebalo da preuzmu ovaj proces ispitivanja. Učenje postavljanja dobrih pitanja predstavlja dokaz da mladi ljudi uče veštine i koncepte u vezi sa analizom dilema.

2. Analizirajte složenu materiju dileme

Zatražite od učenika da međusobno uporede i zatim izaberu neke od predloženih akcija, primenjujući ova pitanja na svaku od tih akcija:

- ▶ Koji je stepen verovatnoće da će akcija koju ste izabrali biti efikasna u postizanju ishoda koji želite?
- ▶ U kojoj je meri verovatno da će alternativa koju ste izabrali prouzrokovati teže probleme na duže staze?
- ▶ Koji širi cilj treba vaša akcija da postigne? Zbog čega ste izabrali taj cilj?
- ▶ Da li vaša izabrana akcija previđa ili sprečava postizanje nekog drugog važnog cilja?

Rezimirajte tako što ćete priznati složenost svih važnih momenata koji ulaze u razmatranje.

3. Uočite lance posledica

Zatražite od učenika da uoče moguće posledice sledećih radnji ili događaja:

- ▶ Dok se ribari nalaze na otvorenom moru, diže se oluja i prevrće im brod.
- ▶ Lovac pogađa srnu.

Istraživanje humanitarnog prava

Pomozite učenicima da uvide da radnje nose sa sobom posledice koje dalje vode do novih posledica. Ovo se naziva lančana reakcija. (oluja ⇒ prevrtanje broda ⇒ smrt ribara ⇒ bol i siromaštvo njegove porodice itd.).

Neke od posledica su nameravane (lovac dobiva hranu za svoju porodicu i na taj način ...). Neke od posledica mogu biti nenameravane (mrtva srna je nedavno donela na svijet lane i to lane sada nema majke i prema tome ...).

4. Idite tragom lanaca posledica

Neka učenici razmotre načine na koji jedan jedini događaj može pokrenuti mnoge posledice, od kojih neke nose sa sobom dalje posledice. Ovo proizvodi složene lance posledica.

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Učenici mogu skakati neposredno na posledice. Ukoliko se ovo desi, navedite učenike da se vrate unatrag kako bi analizirali radnju i njene posledice.
- ▶ Ponekada složenost može biti takva da prevazilazi sposobnost shvatanja. Uočite frustracije koje iz toga proizlaze po učenike.

Procena učenja

Zatražite od učenika da pismeno opišu neku dilemu iz vlastitog iskustva.

- ▶ Koji su bili suprotstavljeni ciljevi?
- ▶ Koje je radnje bile moguće preduzeti?
- ▶ Koji su bili učinci preduzetih radnji?
- ▶ Koje su bile moguće posledice i lančane reakcije?

5. O igranju uloga

Napomene za nastavnike

5. O igranju uloga

Igranje uloga nudi mogućnost da se postavimo u kožu neke druge osobe i da na taj način, putem dramatizacije, oživimo pismeno opisana iskustva. Uspešno igranje uloga obuhvata prethodnu pripremu i naknadnu diskusiju.

Uži ciljevi

- ▶ učiniti učenike svesnijim višestrukih perspektiva koje sa sobom nosi data situacija
- ▶ učiniti učenike svesnim etičkih dilema koje sa sobom može nositi neka humanitarna akcija
- ▶ pomoći učenicima da steknu odnos prema iskustvima drugih.

Otpočinjanje

- ▶ Objasnite situaciju, tako da učenici znaju šta zahteva svaka od uloga.
- ▶ Dajte okvir radnje ili kontekst – mesto, vreme, okolnosti i druge informacije o pozadini dešavanja – kako biste pomogli učenicima da se užive u datu situaciju.
- ▶ Koristite pitanja kako bi pomogli učenicima da definišu svaku ulogu. Šta ta osoba želi i zašto? Kakav ishod se ta osoba nada postići?
- ▶ Odredite vreme za pripremu, igranje uloga i diskusiju.

Vođenje grupe

Kako biste mogli efikasno igrati uloge, sledite ova četiri koraka:

1. **Priprema.** Predstavite priču ili dilemu. Omogućite dovoljno vremena za diskusiju o situaciji ili o datom problemu. Usredsredite se na sledeće: Koja je tema? O kojoj situaciji se radi? Koje odluke pokušavaju da donesu osobe koje su uključene u datu situaciju? Pripremna diskusija je od ključne važnosti. Čak i ukoliko vežba stvarnog igranja uloga ne bude uspešna, grupa će ipak nešto naučiti iz diskusije. Možete podeliti uloge malim grupama tako da nekoliko učenika istovremeno ima mogućnost da razmišlja o jednoj istoj ulozi. Podstaknite učenike da istražuju humanost svake osobe u datoj situaciji i da izbegavaju da biraju negativce. Odgovarajte na pitanja učenika.
2. **Probe.** Vaša uloga kao režisera je da navodite učenike da se drže uloge. Obezbedite minimum scenografije i pomoćnih sredstava kako biste pomogli učenicima u probama uloga. Izbegavajte preterano režiranje, jer bi to moglo da šteti njihovoj kreativnosti.
3. **Predstava.** Ovde se daje mogućnost igračima uloga da se iskažu. Možete dati i publici neki zadatak, na primer da prati određeni lik i odluke koje taj lik mora da donese. Pripremna diskusija i zadatak u vezi same predstave pomažu publici da se usredsredi na probleme i osećaje u priči umesto da prati glumu.

4. **Izvlačenje zaključaka.** Tokom diskusije i reakcija nakon igranja uloga, podstaknite učenike da daju komentare o pitanjima koja proizlaze iz dramatizacije. Uputite ih na pitanja koja se nalaze u materijalima pripremljenim za učenike. Zatražite od učenika da analiziraju iskustvo igranja uloge, odnosno iskustvo posmatranja igranja uloga i razmišljanja o prikazanim problemima i iskustvima. Da li su stekli neki novi ugao gledanja na nekog od likova? Šta je dobro funkcionisalo? Šta nije išlo kako treba? Šta bi oni drukčije uradili? Možete zaključiti napomenama koje vraćaju učenike na cilj same vežbe.

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Igranje uloga, budući da ima zabavan karakter, može zamagliti ozbiljnost problema. Isto tako smeh može biti psihološki ventil za jake emocije kroz koje prolaze. Učenici (kako izvođači tako i publika) mogu se smejati. Može se pokazati potrebnim da podsetite učenike na centralnu temu same aktivnosti.
- ▶ Ukoliko učenici scenski prikazuju neku priču bez konačnog razrešenja i žele da znaju šta se stvarno desilo, zadovoljite njihovu radoznalost i objasnite im kako je priča u stvarnosti završila.

Zamrznuti kadar

Kod «zamrznutog kadra» učenici zaustavljaju radnju u ključnom momentu i posmatraju je kao *tableau*, zaustavljeni prizor. Koristite zamrznute kadrove kako biste opisali posledice neke odluke ili pokazali čvornu tačku neke dileme. Kakvu odluku bi grupa donela? Budući da su manje detaljni od potpunog igranja uloga, zamrznuti kadrovi omogućavaju učenicima da se usredsrede na nekoliko kritičnih tačaka priče.

Procena učenja

Koristite diskusiju nakon vežbe igranja uloga kako biste odredili do kog su obima učenici razumeli prikazane probleme i dileme i kako biste procenili njihovu sposobnost da se «uvuku u kožu» drugih.

6. O korišćenju priča, fotografija i video filmova

Napomene za nastavnike

6. O korišćenju priča, fotografija i video filmova

Istraživanje humanitarnog prava pokušava da istovremeno angažuje razum i srce. Učenici gledaju očima ljudi koji se nalaze u ratu, bilo da su žrtve, vojnici ili humanitarni radnici. U tom cilju, ovaj program upotrebljava jednu od najstarijih tehnika prenošenja kulture – pričanje priča. Priče, koje dolaze iz mnogih kultura, govore o donošenju moralnih odluka. Osim priča, Istraživanje humanitarnog prava koristi i fotografije i video filmove, skupa sa pratećim foto-pričama, kako bi se učenici upoznali sa stvarnim situacijama i kako bi se stimulisali na diskusiju.

Uži ciljevi

- ▶ podstaći razmišljanja učenika putem priča, fotografija i video filmova
- ▶ dati slike i kontekst, kako bi se pomoglo učenicima da razumeju osnovne koncepte
- ▶ omogućiti učenicima da prolaze kroz zajednička iskustva koja služe kao odskočna daska za diskusiju

Otpočinjanje

- ▶ Pre nego što počnete da koristite priče, upoznajte se sa pripremljenim materijalom i pitanjima na koja se treba fokusirati, datim u materijalima Istraživanja humanitarnog prava.
- ▶ Tamo gde je to moguće, zadajte im priče koje će pročitati pre časa, kako biste omogućili učenicima da se bolje upoznaju sa sadržajem i kako biste im dali više vremena za diskusiju (Potom ponovite priče i tokom nastavnog časa).
- ▶ Uključite i fotografske kolaže objašnjavajući koja je svrha i kontekst, na primer: «ovo su fotografije ljudi raseljenih usled rata».
- ▶ Pripremite učenike za video prezentacije praveći uvod i dajući im pitanje ili nešto drugo na šta moraju obratiti pažnju dok posmatraju video. Koristite transkripte kako biste ih uputili na specifične informacije sadržane u video filmu.

Vođenje grupe

Nakon što učenici pročitaju priču, prouče neku fotografiju ili pogledaju video film, navedite ih da zapišu svoja razmišljanja i reakcije pre nego što povedete diskusiju o njihovim iskustvima u vezi s tim. Neke od priča mogu biti prezentovane tako da se zaustavite na tački gde treba doneti neku odluku. Tehnika zamrznutih kadrova može se koristiti kod predstavljanja priča. (videti «Napomene za nastavnike 5: O igranju uloga»).

U dodatku specifičnim pitanjima koja ćete pripremiti u vezi sa pričom, razmotrite i ovaj okvirni skup pitanja koja ćete postaviti prilikom diskusije o pričama, fotografijama i video filmovima.

Situacija: Ko se nalazi u opasnosti? Kakva je priroda te opasnosti? Ko su posmatrači sa strane?

Alternative: Utvrdite koje alternative stoje na raspolaganju posmatračima sa strane.

Posledice: Uočite i pratite posledice svakog toka radnje (nameravane/nenamravane; pozitivne/negativne; kratkoročne/dugoročne).

Perspektive: Razmotrite posledice iz tačaka gledišta različitih protagonista u datoj situaciji.

Istraživanje humanitarnog prava

Odluka: Koju odluku biste Vi donijeli? Zbog čega?

Tokom diskusije, navedite učenike da razmotre:

- ▶ Koje su pretnje životu ili ljudskom dostojanstvu pojedinca?
- ▶ Koje alternativne radnje stoje na raspolaganju?
- ▶ Koje su posledice svake od datih radnji?
- ▶ Koji argumenti služe kao podloga za donetu odluku?
- ▶ Kakva je uloga društvenog pritiska?

Neka od ovih istraživanja podstiču učenike da daju svoj doprinos u vidu priča iz vlastite porodice i tradicije u vezi iskustava oružanog sukoba i/ili humanitarnih akcija.

Materijali koje učenici daju kao svoj doprinos mogu se izložiti u formi zidnih novina, pretočiti u albume, integrisati u sadržaj tečaja, koristiti kao lektira za neku lekciju, koristiti za ilustrovanje nekog koncepta ili iskustva ili staviti na Website EHL (IHP) kako bi bili dostupni i drugim učenicima širom sveta.

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Priče, fotografije i video filmovi mogu izazvati jake emocionalne reakcije kod učenika. Uvek dajte učenicima šansu da izraze svoje reakcije na dati materijal.
- ▶ Ukoliko neka slika izazove snažnu emocionalnu reakciju kod određenog učenika, taj/ta učenik/učenica možda neće hteti da učestvuje u diskusiji, što je sasvim u redu.
- ▶ Razgovarajte sa učenikom za kojeg vam se učini da ima problema.

Procena učenja

- ▶ Da li učenici koriste primere iz priča, fotografija ili video filmova za razumevanje širih konceptata?
- ▶ Zatražite od učenika da kreiraju svoje vlastite priče, crteže, fotografije ili video snimke kako bi ilustrovali neki koncept.

7. O pisanju i razmišljanju

Napomene za nastavnike

7. O pisanju i razmišljanju

«Kako mogu znati šta mislim dok ne vidim šta pišem?» - C.S.Lewis

Obrazovna istraživanja su pokazala da učenici bolje shvataju kada je pisanje u potpunosti integrisano u proces učenja. Istraživanje humanitarnog prava često pruža mogućnost učenicima da pišući tokom časova lakše razumeju sadržaj.

Uži ciljevi

- ▶ dati svakom učeniku mogućnost da razmisli o kojim problemima bi trebalo diskutovati
- ▶ navesti učenike da dokumentuju svoja razmišljanja pre nego što čuju gledišta grupe
- ▶ omogućiti im praksu pismenog izražavanja
- ▶ navesti učenike da vode zabeleške koje kasnije mogu koristiti kao referentni materijal i podlogu za razmišljanje i dalje pisanje i istraživanje.

Vođenje dnevnika IHP

Ukoliko je moguće, trebalo bi da učenici čuvaju sve što su napisali tokom tečaja na jednom mestu. Idealno bi bilo da vode dnevnik ili da u jednoj fascikli drže napisano. Ovaj dnevnik je za njihovu vlastitu upotrebu i ne služi ocenjivanju – bitno je da imaju neko mesto gdje će izražavati vlastite ideje i praviti zabeleške za sebe. Recite učenicima da ne brinu o eventualnim pravopisnim i gramatičkim greškama kada prvi put zapisuju ideje. Ono što je važno je da se osposobe da izražavaju svoje misli u pismenom obliku. Materijal koji učenici zapisuju u svom dnevniku može im poslužiti kao rasadnik ideja i izvor za pripremu formalnih pismenih radova ili istraživanja tema i ideja. Stariji učenici mogu koristiti neke od ovih ideja za vođenje samostalnih istraživanja.

Druge vrste pismenih radova

U materijalima za tečaj postoji obilje mogućnosti za pisanje u raznim oblicima. Te mogućnosti uključuju:

- ▶ analiziranje priča, dilema ili situacija
- ▶ beleženje ličnih priča
- ▶ priprema materijala za intervju i pisanje intervjua
- ▶ pisanje izveštaja o istraživanjima
- ▶ sastavljanje plana kako da se reši neki problem
- ▶ pisanje priča ili istorijskih opisa
- ▶ pisanje eseja na neku temu, o nekom konceptu ili o nekoj ideji koja se pojavi tokom tečaja
- ▶ dokumentovanje informacija i vlastitih iskustava iz života učenika
- ▶ pisanje pismenih radova o stavu učenika o temi koja je predmet rasprave u grupi ili u svetu
- ▶ sastavljanje "zidnih novina" IHP

Neki od pismenih radova mogu se staviti na Website EHL-a, putem kojeg učenici mogu komunicirati sa drugima širom sveta, govoreći o vlastitim tačkama gledišta i idejama.

Otpočinjanje

Istraživanje humanitarnog prava

Pre diskusije, zatražite od učenika da u pismenom obliku izraze svoje misli u odgovor na neku fotografiju, video film, pitanje ili problem. Oni mogu nabaciti tek par reči, fraza ili mogu pisati potpuno zaokružene rečenice. Cilj ovoga je beleženje njihovih razmišljanja u pismenom obliku.

Vođenje grupe

- ▶ Jasno navedite o čemu učenici treba da pišu i na koji način da koriste informacije.
- ▶ Recite im koliko je vremena određeno za pismene aktivnosti.
- ▶ Ukoliko koristite vizuelna pomagala za stimulisanje pisanja, stavite ih na tablu ili distribuirajte njihove kopije, tako da ih učenici mogu koristiti kada god zažele.
- ▶ Ukoliko koristite neko pitanje, zapišite ga na tabli.
- ▶ Starijim učenicima se mogu postavljati pitanja koja nemaju definitivne odgovore.
- ▶ Mlađim učenicima se može dati neka rečenica koju treba dovršiti, npr. «Ova fotografija me navodi da mislim o ...».

Razrešavanje poteškoća

Ukoliko učenici imaju poteškoća sa pisanjem, mogu izraziti svoje ideje i na drugi način, npr. putem crteža. Oni mogu pričati o svojim crtežima, a Vi im pri tome možete pomagati pismeno oblikujući njihove ideje.

Procena učenja

- ▶ Na koji je način pisanje pomoglo u ostvarivanju cilja date aktivnosti?
- ▶ Kako su učenici mogli iskoristiti svoje pisanje da bi izrazili svoje ideje?
- ▶ Na koji način mogu učenici pretvoriti ideje iz svojih dnevnika Istraživanja humanitarnog prava u istraživačke projekte ili projekte određenih akcija?

8. O pravljenu intervjua

Napomene za nastavnike

8. O pravljenu intervjua

Pozivanje neke osobe da grupi priča o svojim vlastitim iskustvima daje učenicima mogućnost da postavljaju pitanja i da iz prve ruke čuju nešto o ratu. Nastavnik ili grupa mogu pronaći prikladnu osobu koja će govoriti razredu tokom istraživanja osnovnih pravila međunarodnog humanitarnog prava. Ta osoba može biti neko ko je neposredno iskusio rat, npr. neki bivši borac, humanitarni radnik, civil ili novinar. Učenici takođe mogu voditi intervjua sa nekim izvan razreda. Vrsta pitanja i ciljevi intervjua zavisiće od toga ko je intervjuisana osoba.

Uži ciljevi

- ▶ prikupiti informacije iz prve ruke
- ▶ razviti umeća intervjuisanja

Otpočinjaje

- ▶ Razmotriti sa učenicima koga bi oni željeli da intervjuišu.
- ▶ Dati grupi informacije o gostu i o stručnom znanju ili iskustvu koje će taj gost sa njima podeliti.
- ▶ Koristiti spontano iznošenje ideja kako biste naveli grupu da formuliše pitanja upućena gostu. Napravite listu tih pitanja. Primeri pitanja:
 - ▶ Da li su vam poznati neki drugi primeri ljudi koji su vršili humanitarne čino ve?
 - ▶ Da li znate nešto o bilo kojoj drugoj osobi koja je bila spašena?
 - ▶ Kroz koju vrstu obuke ste prošli [ili koju vrstu obuke vodite] o tome kako se vojnici moraju ponašati u situacijama nasilja?
 - ▶ Koji su razlozi za humano ponašanje vojnika? Ili za nehumano ponašanje?
 - ▶ Šta vam je bilo najteže u pružanju humanitarne pomoći?
 - ▶ Sa kojim dilemama ste se Vi ili druge osobe suočavali?

Neka grupa izabere sva ona pitanja koja će koristiti i neka pojedini učenici odaberu i zapišu određena pitanja koja žele postaviti. Učenici koji će sami intervjuisati osobe izvan razreda trebalo bi da pripreme listu pitanja koja će im pomoći da izgrade priču i obuhvate sve implikacije date priče u humanitarnom smislu.

Vođenje grupe

- ▶ Odredite jednog člana grupe koji će biti domaćin koji će pozdraviti i predstaviti gosta.
- ▶ Odredite koji će biti kontekst i koliko vremena ćete posvetiti intervjuu, i u glavnim crtama izložite kako će se on odvijati.
- ▶ Neka učenici postavljaju pitanja koja su pripremili.
- ▶ Po potrebi budite moderator kod razmene informacija tokom intervjua.
- ▶ Odredite jednog člana grupe koji će se zahvaliti gostu na kraju posete.

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Gost može predugo pričati. Isto tako, gost može skrenuti sa teme. Ukoliko se ovo desi, usmerite razgovor tako da se ponovo vrati na temu. Ili sugerišite da gost odgovara na pitanje učenika.

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Učenicima koji intervjuišu ljude izvan razreda može biti potrebna pomoć kod pripreme smislenih pitanja.

Procena učenja

- ▶ Nakon posete, neka razred napiše šta je naučio od gosta i na koji način se to odnosi na određene teme koje proučavaju, kao i na međunarodno humanitarno pravo uopšte.
- ▶ Grupa može prodiskutovati o tome u kolikoj meri je uspešno vodila intervju i šta bi trebalo drugačije učiniti sledeći put.
- ▶ Pojedinci koji intervjuišu svoje prijatelje ili članove svoje porodice o ratu ili humanitarnom uglu gledanja mogu podeliti te informacije sa celim razredom.

9. O malim grupama

Napomene za nastavnike

9. O malim grupama

Humanitarni rad može biti pokrenut od strane nekog pojedinca, međutim ukoliko se želi da se on sa uspehom obavlja u kontinuitetu timski rad je neophodan. Male grupe pomažu učenicima da međusobno dele svoje ideje i razvijaju veštine. U svim ovim materijalima preporučuje se rad u malim grupama. Možete se odlučiti da održite iste grupe u nizovima različitih aktivnosti ili da menjate članove grupa kada prelaze iz jednog u drugi niz aktivnosti.

Uspešan rad po malim grupama zavisi od ova tri elementa:

- ▶ jasna uputstva o zadacima
- ▶ raspoloživo vreme
- ▶ maštovite i efektne prezentacije široj grupi

Uži ciljevi

- ▶ uključiti svakog učenika u diskusiju i rešavanje problema
- ▶ podučavati ih veštinama vođenja drugih i saradnji.

Radeći u malim grupama, učenici mogu:

- ▶ vežbati umeća usmenog i pismenog komuniciranja i zajedničkog rešavanja problema
- ▶ preuzimati na sebe vođstvo i odgovornost
- ▶ izveštavati ili podeliti informacije
- ▶ imati veću mogućnost da aktivno učestvuju nego što bi to imali u većim grupama
- ▶ deliti i proširivati ideje, sticati nove ideje i donositi odluke
- ▶ sticati iskustvo timskog rada
- ▶ imati bolji sluh za niz novih informacija

Otpočinjanje

- ▶ Tamo gde je to relevantno, navesti učenike da zapišu svoje ideje pre nego što ih podele sa grupom. Ovo pomaže učenicima da formulišu vlastite ideje pre nego što čuju ideje drugih.
- ▶ Odrediti veličinu i vrstu grupe koja je potrebna u odnosu na svrhu i željeni ishod date aktivnosti.
- ▶ Koristiti parove učenika koji razmenjuju lična iskustva (od kojih se neka mogu podeliti sa celom grupom, a neka se pak mogu podeliti samo sa jednom osobom) kako bi se uporedili pojedinačni uglovi gledanja ili kako bi se učenici dogovorili oko jednog ugla gledanja ili kako bi se sporazumeli o jednom toku akcije.
- ▶ Koristite male grupe od 3 do 5 ljudi kada želite dati svakom učeniku mogućnost da iznese svoja gledišta o nekom pitanju.
- ▶ Formirajte grupe učenika prema različitim kriterijima, u zavisnosti od svrhe koju želite postići: na osnovu nivoa sposobnosti, na osnovu iskustava koja unose u vezi sa određenom aktivnošću, na osnovu starosti ili pola, na osnovu toga što sede ili ne sede jedan do drugoga, na osnovu sposobnosti, itd. U homogenim grupama učenici mogu zajedno raditi istom brzinom, i ta brzina može biti veća ili manja u odnosu na druge grupe. U heterogenim grupama neki od učenika mogu na sebe preuzeti ulogu vođa ili onih koji podučavaju druge,

Istraživanje humanitarnog prava

dok druge učenike pak može motivisati interakcija sa vršnjacima koji poseduju drugačija umeća ili iskustva.

Vođenje grupe

- ▶ Jasno navedite zadatak i koji se ishod očekuje.
- ▶ Odredite i osigurajte sredstva koja su potrebna za izvršenje datog zadatka.
- ▶ Odredite vremenski rok za dati zadatak.
- ▶ Zatražite da grupa rasporedi dužnosti unutar grupe: dužnost moderatora, zapisničara, izvestioca.
- ▶ Objasniti koje su dužnosti moderatora, zapisničara ili izvestioca i dati podršku učenicima u izvršavanju njihovih uloga.
- ▶ Odrediti formu u kojoj će se izveštavati o radu grupe: usmena prezentacija, crteži, dijagrami, zaustavljene slike, dramska forma itd.
- ▶ Kružite, postavljajte pitanja i proveravajte kako grupe napreduju. (Pri tome pripazite da ne preuzmete na sebe rad grupe).

Razrešavanje poteškoća

- ▶ Ukoliko se učenici ne usredsređuju na zadatak ili ne razumeju uputstva, preformulišite zadatak ili zatražite da to uradi neki učenik; takođe možete na tabli ispisati instrukcije.
- ▶ Ukoliko članovi grupe nisu sposobni da razreše svoja neslaganja, radite sa grupom kako bi grupa postigla konsenzus ili navedite grupu da prezentuje različite tačke gledišta i objasni na koji način planira da nastavi sa radom u budućnosti.
- ▶ Ukoliko neki članovi pokušavaju da dominiraju grupom, ponovite koja je svrha rada u maloj grupi i važnost toga da svaki član izvršava svoj zadatak.
- ▶ Prezentacije grupa mogu početi da se ponavljaju. Ukoliko dođe do ovoga, zatražite da samo jedna grupa napravi potpunu prezentaciju, a zatim neka ostale grupe dodaju samo ono što već nije bilo rečeno.

Procena učenja

- ▶ U kojoj meri su učenici bili sposobni da zajednički rade i postižu zadatak?
- ▶ Koje su veštine prikazali učenici?
- ▶ Koje veštine rada u grupi moraju učenici još da uvežbavaju?
- ▶ Šta bi drugačije uradili sledeći put?
- ▶ Na koji je način interakcija unutar male grupe doprinela razumevanju sadržaja od strane učenika?

10. O skupljanju priča, priloga i vesti

Napomene za nastavnike

10. O skupljanju priča i vesti

Podstaknite učenike da tokom Istraživanja međunarodnog humanitarnog prava koriste ne samo materijale iz ovog nastavnog plana i programa, nego i iz drugih izvora izvan učionice. Mogući izvori obuhvataju medije, knjige, iskustva kojih se prisećaju njihove porodice i članovi lokalnih zajednica, kao i priče iz vlastite tradicije. Ove materijale možete integrisati u sam program.

Uži ciljevi

- ▶ podizati svest o humanitarnim činovima iz prošlosti i sadašnjosti iz celog sveta
- ▶ podsticati učenike da prepoznaju događaje i probleme povezane sa međunarodnim humanitarnim pravom i humanitarnim delovanjem
- ▶ podsticati učenike da dokumentuju informacije o primeni i sprovođenju međunarodnog humanitarnog prava.

Otpočinjanje

Poslednji odeljak materijala za tečaj u svakom modulu uključuje i «medijsku stranicu». Cilj ovoga je da se poveća svest učenika o humanitarnoj perspektivi i međunarodnom humanitarnom pravu, kao i razlozima postojanja humanitarne perspektive i humanitarnog prava u svetu koji ih okružuje. Na primer, u prvom modulu se od učenika traži da intervjuišu prijatelje i porodice kako bi od njih saznali priče o humanitarnim činovima i/ili da nađu takve priče i priloge u novinama, na radiju, TV-u ili u knjigama. Pružite uveravanja učenicima da njihove priče mogu biti anonimne ili tretirane kao privatne ukoliko oni tako žele.

Kasniji moduli takođe podstiču učenike da prikupljaju priče i informacije iz medija koji se bave vestima, literature, te drugih izvora, kao što je razgovor sa osobom koja je bila u vojsci ili koja je učesvovala u humanitarnim akcijama.

Vođenje grupe

- ▶ Kadgod dajete učenicima neki istraživački zadatak, prikupljajte i koristite priče, izveštaje ili informacije koje oni pripreme. Primeri koje daju njihovi drugovi iz razreda mogu motivisati one koji nisu do tada dali svoj doprinos i dati im ideju da i sami pronađu odgovarajuće primere.
- ▶ Na različite načine koristite materijale koje su prikupili učenici, na taj način što ćete ih javno prikazati, napraviti od njih album ili tražiti od učenika da ih usmeno prezentuju.
- ▶ Priče o humanitarnim činovima koje sami učenici daju kao svoj doprinos mogu se koristiti kao deo sadržaja tečaja. Izaberite jednu priču koju ćete ukratko prezentovati na početku svakog dana.
- ▶ Koristite jednu ili više priča koje su prikupili učenici kako biste ilustrovali temu neke određene aktivnosti. Na primer, novinski izveštaj o nekome ko je zaštitio raseljenu osobu ili izbeglicu može se koristiti u vezi sa aktivnošću koja pripada petom modulu. U drugom modulu, učenik može doneti svoju priču o sećanjima nekog vojnika o tome na koji je način bila obavljena nastava o pravilima rata tokom osnovne obuke te osobe. Drugi opet može prikupiti isečke vesti o nastojanjima da se ratni zločinci izvedu pred lice pravde. Primeri kao što su ovi doprinose tome da učenici više cene i bolje razumevaju način na koji međunarodno humanitarno pravo može uticati na živote ljudi.

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Koristite materijale koje prikupe učenici kao izvore kojima se možete poslužiti prilikom dramatizacije ili rasprava o dilemama.

Razrešavanje poteškoća

Ukoliko učenici prikupljaju priče koje ne predstavljaju primere humanitarnih činova, koristite te članke da obnovite znanje o tome šta jesu humanitarne činovi. Ponovite koje su karakteristike humanitarnih činova naglašene unutar ovog programa.

Procena učenja

- ▶ Kako i na koji način članci i priče koje su prikupili Vaši učenici ukazuju na njihovo razumevanje koncepta međunarodnog humanitarnog prava?
- ▶ Na koji način ove priče dokazuju da su se veštine pravljenja intervjua poboljšale kod učenika?

Radionice

Radionice uvode ključne koncepte i aktivnosti obuhvaćene materijalima Istraživanja humanitarnog prava (IHP) i identifikuju kritične strategije koje će se koristiti u njihovoj nastavi. Mada može postojati moderator za sve radionice, pojedinačne radionice vode sami nastavnici – učesnici. Nastavnici, pojedinačno ili u timovima, vode svaku radionicu. Svaka radionica je podijeljena na šest odjeljaka:

- ▶ **Neposredni ciljevi**, koji se fokusiraju na svrhu date radionice.
- ▶ **Razumijevanje materijala IHP**, gdje nastavnici imaju mogućnost da temeljito proučavaju materijale u ulozi učenika.
- ▶ **Iskustvo učionice**, gdje nastavnici pregledavaju video snimke drugih nastavnika ili moderatora koji koriste materijale sa kojima su nastavnici upravo radili.
- ▶ **Primjena u vlastitoj nastavi**, gdje učesnici prave planove za vlastitu nastavu o materijalu sa kojim su upravo radili.
- ▶ **Procjena učenja**, gdje nastavnici i voditelji diskusija razvijaju pristup procjeni toga šta su oni i njihovi učenici naučili iz Istraživanja humanitarnog prava.
- ▶ **Priprema za sljedeću radionicu**, gdje se određuju nastavnici – voditelji za datu radionicu i tokom koje se zadaje lektira.

[Radionica broj pet zahtijeva šire pripreme unaprijed kada se poziva stručna osoba sa strane koja je iskusna u nastavi ili u širenju informacija o međunarodnom humanitarnom pravu. Nakon što skupa sa učesnicima pregleda video koji prikazuje učenike koji predlažu pravila, uloga posjetitelja je da prezentira međunarodno humanitarno pravo i da se nakon toga pridruži učesnicima u diskusiji o tome kako podučavati mlade ljude međunarodnom humanitarnom pravu.]

Ove radionice se mogu organizirati kao jednodjeljne ili dvodjeljne ljetne škole za nastavnike iz određene regije ili područja neke zemlje ili iz nekoliko zemalja. Umjesto toga, nastavnici iz jedne ili više škola se mogu takođe poslijepodne ili tokom vikenda okupljati u radionici svake druge nedjelje tokom školske godine. Mada učenje zajedno sa kolegama u radionici predstavlja optimalan način, nastavnici mogu pojedinačno koristiti ovaj vodič za sebe.

Kada se radi o jednodjeljnoj obuci, svaka radionica je oblikovana tako da traje tri sata. (Kada se radi o dvodjeljnim periodima, radionice se mogu održavati jednom dnevno, pri čemu se ostavlja ostatak dana za upoznavanje sa materijalima tečaja.) Prva dva sata svake radionice koriste se za stjecanje razumijevanja o materijalima Istraživanja humanitarnog prava i nastavnim strategijama, kao i za «iskustvo učionice» putem video filmova koji prikazuju nastavnike koji koriste ovaj program. Treći sat je namijenjen tome da nastavnici planiraju način kako će konkretno primijeniti program kod svojih učenika i kako će procijeniti njihovo razumijevanje.

Kratka napomena o video isječcima koji se prezentiraju u radionicama. Svi nastavnici prolaze kroz iskustva boljih i lošijih momenata u svojoj svakodnevnoj nastavi u razredu. Video snimci nastave u razredu obično nižu jedan za drugim vrhunske momente u nastavi (najdinamičnije odjeljke), pri čemu se ispuštaju lošiji momenti i na taj se način iskrivljava slika stvarnog iskustva nastave u razredu. Ovu tendenciju video filmova treba imati na umu kako nastavnici, kada prolaze kroz lošije momente u nastavi u svojim razredima, ne bi postali razočarani i počeli se pitati u čemu griješe.

Plan i program radionica za obuku nastavnika

Radionica br.1 Upoznavanje učenika sa Istraživanjem humanitarnog prava

Uvodno istraživanje: Slike i percepcije

Napomene za nastavnike 1: O diskusiji

Napomene za nastavnike 2: O spontanom iznošenju improviziranih ideja

Napomene za nastavnike 3: O pitanjima na koja «nema lakih odgovora»

Video i transkript: «Vođenje diskusije: uvodno istraživanje: slike i percepcije» (4:00)

Radionica br.2 Igranje uloga: šta mogu posmatrači sa strane uraditi?

Istraživanje 1A: Šta mogu posmatrači sa strane uraditi? («Korak po korak»)

Istraživanje 1B: Razmatranje humanitarnih činova
(«Glasovi iz rata – 1»)

Napomene za nastavnike 5: O igranju uloga

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

Video i transkript: «Organiziranje reakcija učenika: razmatranje humanitarnih činova» (7:39)

Radionica br.3 Rad na dilemama: dileme posmatrača sa strane

Istraživanje 1C: Dilema posmatrača sa strane

Napomene za nastavnike 4: O korištenju dilema

Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

Radionica br.4 Korištenje fotografija kod istraživanja ljudskog dostojanstva

Istraživanje 2A: Ograničavanje uništavanja (koraci 2, 3 i 4)

Napomene za nastavnike 1: O diskusiji

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

Video i transkript: «Korištenje fotografija kod istraživanja ljudskog dostojanstva» (7:14)

Istraživanje humanitarnog prava

Radionica br.5 Dalje građenje na osnovu ideja učenika: Osnove međunarodnog humanitarnog prava

Istraživanje 2A: Ograničavanje uništavanja (koraci 5 i 6)

Napomene za nastavnike 8: O intervjuiranju

Video i transkript: «Gledišta učenika: koja su pravila potrebna u oružanom sukobu?» (5:06)

Radionica br.6 Posmatranje video filmova: Fokusiranje na djecu vojnika

Istraživanje 2C: Fokusiranje na djecu vojnika, koje uključuje
foto-kolaž 2C
video film iz tečaja i transkript: «Ne želim da se vratim» (7:53)

Napomene za nastavnike 7: O pisanju i razmišljanju

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

Video i transkript: «Posmatranje video filmova: priprema i diskusija»
Dio I: Priprema: diskusija o tome šta je dijete (8:20)
Dio II: Diskusija o video filmu «Ne želim da se vratim» (5:44)

Video i transkript: «Prezentacije učenika: ukoliko bi mogli reći svijetu» (6:39)

Radionica br.7 Korištenje oglednih slučajeva: Mi Laj – Šta je krenulo naopako? Šta je bilo ispravno?

Istraživanje 3C: Ko je odgovoran? (korak 2)

Istraživanje 3D: Ogledni slučaj – Mi Laj, koji uključuje
video iz tečaja i transkript: «Šta smo uradili u Mi Laju?» (18:55)

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

Istraživanje humanitarnog prava

Radionica br.8 Rad u malim grupama: Reagiranje na posljedice rata

Istraživanje 5A: Potrebe koje nastaju usljed ratnih razaranja (koraci 1, 2 i 3), koji uključuje video iz tečaja i transkript: «Prisiljeni da napuste dom» (3:55)

Istraživanje 5C: Fokusiranje na zaštitu zarobljenika, koje uključuje video filmove iz tečaja i transkripte: «Svjetlo u tami» (5:02) i «Zatvorenik se sjeća» (2:50)

Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

Radionica br.9 Korištenje osobnih iskustava: Neutralnost i nepristranost

Napomene za nastavnike 1: O diskusiji

Napomene za nastavnike 7: O pisanju i razmišljanju

Istraživanje 5E: Etika humanitarne akcije (koraci 1 i 2)

Video i transkript: «Korištenje osnovnih iskustava za razumijevanje koncepata: neutralnost i nepristranost» (6:18)

Radionica br.10 Primjena naučenog: Projekti sa mladima

«Završno istraživanje: šta dalje?, koje uključuje

Video iz tečaja: «Istraživanje rata putem drame» (4:00)

Video iz tečaja: «Nagazne mine nastavljaju ubijati» (8:18)

1. Upoznavanje učenika sa Istraživanjem humanitarnog prava

Prvo istraživanje učenika u Istraživanju humanitarnog prava (IHP) – uvodno istraživanje – postavlja pitanja i teme od centralne važnosti za program IHP. Paralelno tome, ova radionica je kreirana sa namjerom da postavi iste probleme i pred nastavnike. U oba slučaja, cilj je istraživanje mišljenja i gledišta učesnika. Uvodno istraživanje daje ton otvorenoj diskusiji. U ovoj fazi ne postoje «ispravni» odgovori i ni od koga se ne očekuje da bude dobro informiran o ovom predmetu.

Uži ciljevi (10 minuta)

Pregled ciljeva i programa rada radionice:

- ▶ naučiti kako upoznati učenike sa programom Istraživanja humanitarnog prava
- ▶ izgraditi pristup nastavi predmeta o kojem vjerovatno malo znate
- ▶ istražiti činjenična i etička pitanja u vezi međunarodnog humanitarnog prava
- ▶ razjasniti mehanizam korištenja pitanja na koja «nema lakih odgovora» koji će se koristiti tokom cijelog IHP

Razumijevanje materijala IHP (60 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Odredite nekoliko minuta kako bi pročitali dole nabrojane izvore, koji će se koristiti tokom cijele radionice.

Uvodno istraživanje: Slike i percepcije

Napomene za nastavnike 1: O diskusiji

Napomene za nastavnike 2: O spontanom iznošenju improviziranih ideja

Napomene za nastavnike 3: O pitanjima na koja «nema lakih odgovora»

2. Vođenje istraživanja

Svaki nastavnik – učesnik bi trebao da vodi dio diskusije koristeći drukčije pitanje

3. Diskusija

Zapišite u vašem dnevniku, a zatim podijelite ono što ste zapisali sa vašim partnerom:

- ▶ Koji su problemi proizveli najintenzivnije diskusije?
- ▶ Koja pitanja bi potakla najveći interes kod vaših učenika?
- ▶ Šta se uspješno odvijalo kod diskusije o pitanju koju ste vi vodili?
Koje poteškoće ste imali?

Iskustvo učionice (60 minuta)

1. Pročitajte transkript video filma

2. Prodiskutujte ovo pitanje prije nego što pogledate video:

- ▶ Koji su bili širi ciljevi ovog uvodnog istraživanja?

3. Pogledajte video: «Vođenje diskusije: uvodno istraživanje» (Jamajka, učenici u dobi od 14-15g.)

Nastavnik objašnjava svrhu uvodnog razgovora. Koristeći tehniku spontanog iznošenja improviziranih ideja, učenici daju niz ideja o oružanom sukobu i o tome na koji bi se način borci trebali ponašati. Učenici povlače paralele sa iskustvima u svojoj zemlji.

4. Prodiskutujte u parovima:
 - ▶ U kojoj mjeri su po vašem mišljenju širi ciljevi uvodnog istraživanja postignuti?
 - ▶ Da li je nastavnica postavila ton diskusije? Koje tehnike diskusije je koristila?
 - ▶ Šta su učenici znali o ratu? O ograničenjima rata?
 - ▶ Na koji način se diskusija učenika sa video filma može uporediti sa vašom diskusijom?
5. Pogledajte video film po drugi put.

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Koje ste probleme očekivali u vođenju diskusije koristeći ovu vrstu istraživanja?

Napišite plan lekcije «Uvodno istraživanje: Slike i percepcije». Uključite metode procjene.

Procjena učenja (20 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja su vaša očekivanja u vezi nastave *Istraživanja humanitarnog prava*?
- ▶ Čemu se nadate?
- ▶ Od čega strahujete?
- ▶ Koja pitanja imate?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanja u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

2. Igranje uloga: šta mogu posmatrači sa strane uraditi?

Uži ciljevi (10 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice:

- ▶ kako bi vježbali i istraživali korištenje tehnike igranja uloga
- ▶ kako bi se upoznali sa konceptom posmatrača sa strane.

Razumijevanje materijala IHP (100 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti:

Istraživanje 1A: Šta mogu posmatrači sa strane uraditi?

Istraživanje 1B: Razmatranje humanitarnih činova

Napomene za nastavnike 5: O igranju uloga

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

2. Vođenje istraživanja

Odabrani učesnik (učesnici) vodi (vode) istraživanje 1A koristeći predloženu sekvencijalnu aktivnost igranja uloge: «Na koji način korak po korak građeni činovi razvijaju humanitarnu snagu» (koju ćete naći na kraju istraživanja).

(30 minuta)

3. Diskusija

Prodiskutirajte ovu vježbu kao igrači uloga, koristeći pitanja za koja vam predlažemo da ih postavljate učenicima:

- ▶ Šta mislite o izborima koje ste napravili kao lik kojeg ste igrali? Zašto?
- ▶ Šta mislite o izborima koje je napravio svaki od drugih učesnika u priči? Zašto?

Sada prodiskutirajte o igranju uloga sa tačke gledišta publike:

- ▶ Na koji način vam je igranje uloga pomoglo da «uđete u kožu» druge osobe? Na koji je način to moglo biti učinjeno efikasnijim?
- ▶ Na razmišljanja o kojim problemima vas je to navelo?
- ▶ O kojim važnim stvarima bi trebalo prodiskutirati nakon igranja uloga?
- ▶ Na koji način je igranje uloga produbilo vaše razumijevanje prirode humanitarnih činova?

4. Sada provedite istraživanje 1B: Razmatranje humanitarnih činova (40 minuta)

Iskustvo učionice (30 minuta)

1. Pročitajte transkript video filma i razmislite o ovom pitanju prije nego što pogledate film:
 - ▶ Na koji način učenici pokazuju da su razumjeli humanitarnu perspektivu?
2. Pogledajte video film: «Organiziranje reakcija učenika: Razmatranje humanitarnih činova» (Maroko, učenici u dobi od 13 do 15 g.).
 Nastavnik uvodi koncept humanitarnog čina na organiziran način. Koristi grafikone kako bi izvukao opšte zaključke, zahtijevajući od učenika da daju primjere humanitarnih činova.
3. Prodiskutirajte u parovima:
 - ▶ Na koji način su učenici pokazali svoje razumijevanje humanitarne perspektive?

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Na koji način bi vi proveli ovu aktivnost sa vašim učenicima?
- ▶ Na koji način bi pripremili učenike za igranje uloga?
- ▶ Koja pitanja bi se mogla pojaviti kod vaših učenika?

Napišite plan lekcija za nastavu ovih istraživanja.

Procjena učenja (15 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Koje tehnike procjene su se koristile ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?
- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

3. Rad sa dilemama: Dilema posmatrača sa strane

Uži ciljevi (10 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice:

- ▶ kako bi naučili kako da vodite učenike u radu sa dilemama

Razumijevanje materijala ihp (60 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 1C: O dilemi posmatrača sa strane
Napomene za nastavnike 4: O korištenju dilema
Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

2. Vođenje istraživanja

Učesnici koji su za to određeni provode istraživanje 1C.

3. Diskusija

Nakon ove aktivnosti, članovi malih grupa izvještavaju cijelu grupu o tome koje su bile njihove uloge i šta je bilo od suštinske važnosti za rad u maloj grupi.

Identificirajte specifične tehnike i korake koje je potrebno preduzeti kada koristite dileme.

Iskustvo učionice (60 minuta)

Sada se malo odmaknite u stranu i osmotrite iskustvo analiziranja dilema iz perspektive vas kao nastavnika.

- ▶ Kako ste reagirali kao nastavnik? Koje su bile glavne tačke koje su se pojavile tokom diskusije?
- ▶ Kako bi vaši učenici reagirali na ovo istraživanje?
- ▶ Koliko je efikasno grupa provela četiri koraka u radu sa dilemama?
- ▶ Koja pitanja ste imali u vezi rada sa dilemama u vašoj učionici?

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Na koji način bi vi proveli ovu aktivnost sa vašim učenicima? Koje probleme očekujete?
- ▶ Napišite plan lekcija za nastavu istraživanja 1C. Uključite metode procjene.

Procjena učenja (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima:

- ▶ Koje tehnike procjene su se koristile ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?
- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

4. Korištenje fotografija kod istraživanja ljudskog dostojanstva

Uži ciljevi (10 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice sa svim učesnicima:

- ▶ kako bi razmotrili kako da podstaknete i koristite učešće učenika u diskusiji
- ▶ kako bi istražili vrijednost korištenja fotografija u generiranju ideja i mišljenja.

Razumijevanje materijala IHP (60 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 2A: Ograničavanje uništavanja

Napomene za nastavnike 1: O diskusiji

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

2. Vođenje istraživanja

Odabrani učesnik (učesnici) distribuiraju fotografije (i «Zarobljenik vezanih očiju» i «Marš zatvorenika») i provedite istraživanje 2A, korake 2, 3 i 4.

3. Diskusija

Nakon aktivnosti prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Koja je bila vaša reakcija na ove fotografije?
- ▶ Na koji način su ove fotografije doprinijele vašem učešću?

Iskustvo učionice (60 minuta)

1. Pročitajte transkript video filma. Nakon toga, odaberite jedno ili dva od sljedećih pitanja na koja ćete se fokusirati prilikom gledanja video filma:

- ▶ Na koji su način fotografije doprinijele učešću učenika?
- ▶ Na koji način se zapisivanje misli koristi za unapređivanje učešća u diskusiji?
- ▶ Koja je uloga nastavnika?
- ▶ Koje strategije su se koristile za unapređivanje razmjene među učenicima?
- ▶ Postoje li momenti kada bi nastavnik mogao intervenirati, ali to ne radi?

2. Pogledajte video film: «Korištenje fotografija kod istraživanja ljudskog dostojanstva» (Južna Afrika, učenici u dobi od 16 do 17 g.).

Nastavnik koristi fotografiju zarobljenika kojem su oči vezane, kako bi pomogao učenicima da daju svoje ideje o zaštiti ljudskog dostojanstva tokom oružanog sukoba.

Istraživanje humanitarnog prava

3. Nakon što ste pogledali video film, prodiskutirajte u malim grupama ili svi zajedno:
 - ▶ Koje su bile vaše reakcije na ovaj video film?
 - ▶ Na ovom video filmu, učenik postavlja pitanje na koje nastavnik ne odgovara. Da li mislite da je bio u pravu što nije odgovorio? Zašto je bio u pravu, odnosno zašto nije bio u pravu? Ima li nešto što bi vi drukčije uradili?

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Na koji bi način vi prilagodili ovo istraživanje korištenju u vašoj vlastitoj grupi?

Napravite plan lekcija za nastavu istraživanja 2A.

Procjena učenja (20 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?
- ▶ Koje su metode procjene bile korištene ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.
- ▶ Potvrdite detalje organizirane posjete osobe izvana koja će služiti kao izvor dodatnog znanja o međunarodnom humanitarnom pravu tokom sljedeće radionice i provjerite još jednom da li gost shvata koja je njena/njegova uloga u toj radionici.

5. Dalje građenje na osnovu ideja učenika: Osnove međunarodnog humanitarnog prava

Uži ciljevi (10 minuta)

Zajedno napravite pregled ciljeva i programa rada radionice:

- ▶ kako bi naučili neke od osnovnih pravila međunarodnog humanitarnog prava
- ▶ kako bi razumjeli razliku između ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava
- ▶ kako bi razmotrili pitanje odgovornosti za poštovanje pravila
- ▶ kako bi razmotrili kako da prezentirate te informacije učenicima
- ▶ kako bi naučili koristiti intervjuiranje posjetilaca kao tehniku
- ▶ kako bi istražili kako da gradite na znanju učenika kada uvodite novu temu.

Razumijevanje materijala IHP (40 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje
Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 2A: Ograničavanje uništavanja
Napomene za nastavnike 8: O intervjuiranju
2. Vođenje istraživanja
Određeni učesnik (učesnici) provodi korake 5 i 6 istraživanja 2A.

Iskustvo učionice (70 minuta)

1. Objasnite da će kao dio pripreme za govor posjetioca o međunarodnom humanitarnom pravu i ljudskim pravima biti prikazan video učenika koji sastavljaju vlastita pravila.
2. U prisustvu gosta pročitajte transkript i pogledajte video film: «Gledišta učenika: koja pravila su potrebna kod oružanog sukoba?» (Južna Afrika, učenici u dobi od 16 do 18 g.).

Nakon što pogledaju foto-kolaž koji prikazuje posljedice rata, učenici izgrađuju pravila za koja misle da su potrebna u oružanom sukobu.
3. Zamolite gosta da govori o međunarodnom humanitarnom pravu i ljudskim pravima i objasnite način primjene u sukobu i/ili u situacijama gdje nema sukoba.
4. Otvorite diskusiju za pitanja. Razmotrite poteškoće koje bi mogli imati objašnjavajući vašim učenicima ono što ste naučili o međunarodnom humanitarnom pravu . Podijelite vaša razmišljanja sa grupom i gostom Istraživanja humanitarnog prava koji govori o međunarodnom humanitarnom pravu, kako bi mogli zajednički potražiti rješenja.

Istraživanje humanitarnog prava

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima i prodiskutirajte u malim grupama:

- ▶ Koje tri najvažnije stvari bi vi željeli da vaši učenici razumiju u vezi međunarodnog humanitarnog prava?

Dovršite plan lekcija za istraživanje 2A.

Procjena učenja (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte sa partnerom:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

6. Gledanje video filmova: Fokusiranje na djecu vojnike

Uži ciljevi (5 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada skupa sa svim učesnicima:

- ▶ kako bi istraživali i koristili video kao instrument za poticanje diskusije
- ▶ kako bi se upoznali sa materijalima i pitanjima koja se dotiču korištenja djece kao vojnika.

Razumijevanje materijala IHP (80 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 2C: Fokusiranje na djecu vojnike
Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova
Napomene za nastavnike 7: O pisanju i razmišljanju
Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

2. Vođenje istraživanja

Odabrani učesnik (učesnici) provodi/provode korake 1 - 4 istraživanja 2C.

Pogledajte video film «Ne želim da se vratim» i pregledajte transkript. Uradite korak broj 5 istraživanja 2C.

3. Diskusija

Nakon te aktivnosti prodiskutirajte u malim grupama:

- ▶ Postoje li neki domaći problemi u vezi djece i nasilja koji bi se mogli koristiti tokom ove aktivnosti?

4. Napravite pregled informacija o Konvenciji o pravima djeteta u koraku 3. Prodiskutirajte o tome kako da prezentirate ove informacije učenicima. Razriješite sva eventualna pitanja.

Iskustvo učionice (60 minuta)

1. Pročitajte transkript video filma i razmislite o ovim pitanjima u vašim dnevnicima prije nego što pogledate film:

- ▶ Na koji način nastavnik olakšava shvatanje toga koje su potrebe djece?
- ▶ Na koji način razmatranje pitanja «Šta je dijete?» obezbjeđuje informacije za diskusiju o posljedicama koje nosi iskustvo djeteta- vojnika?

2. Pogledajte video film: «Gledanje video filmova: Priprema i diskusija» (Maroko, učenici u dobi od 13 do 15 g.).

Dio I: Prilikom pripreme za gledanje «Ne želim da se vratim», nastavnik traži od učenika da razmotre sljedeća pitanja: Šta je dijete? Koje su potrebe djece?

Dio II: Učenici se fokusiraju na različite likove u ovoj priči i izvještavaju o svojim impresijama o učinku rata na djecu vojnike i o ulozi poručnika i drugih odraslih osoba. Kroz diskusiju, nastavnik pomaže učenicima da razlikuju između dobrovoljnog i prisilnog regrutiranja.

3. Prodiskutirajte:
 - ▶ Na koji način učenici pokazuju svoje razumijevanje razlike između «prisilnog» i «dobrovoljnog» regrutiranja i učinka obje vrste regrutiranja na djecu?
4. Pogledajte video film: «Prezentacije učenika: Kada bi mogli govoriti svijetu». (Južna Afrika, učenici u dobi od 16 do 18.g.)

Nastavnik daje učenicima mogućnost da javno izraze svoje reakcije na problem djece vojnika. Video pokazuje učenike koji čitaju svoje govore.

Primjena u vlastitoj nastavi (20 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte sa vašim partnerom:

- ▶ Na koji način se možete poslužiti iskustvima i interesima vaših učenika kako bi poboljšali njihovo razumijevanje pitanja IHP?

Izgradite plan lekcija za nastavu Istraživanja 2C.

Procjena učenja (15 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u malim grupama:

- ▶ Na koji način su učenici obje grupe (u Maroku i Južnoj Africi) pokazali da su razumjeli koje posljedice po razvoj djeteta ima činjenica da je to dijete bilo dijete vojnik?
- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

7. Korištenje studija oglednih slučajeva: Šta smo uradili u Mi Laju

Uži ciljevi (5 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice skupa sa svim učesnicima:

- ▶ kako bi naučili kako da uključite učenike u studiju oglednog slučaja
- ▶ kako bi postali svjesni emocija koje takav materijal može potaknuti
- ▶ kako bi razumjeli neke od problema i dilema u vezi sa implementacijom i provedbom međunarodnog humanitarnog prava .

Razumijevanje materijala IHP (145 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 3C: Ko je odgovoran?

Studija oglednog slučaja: Mi Laj – Šta je krenulo naopako? Šta je bilo ispravno?

Napomene za nastavnike 6: O korištenju priča, fotografija i video filmova

2. Vođenje istraživanja (95 minuta)

U česnik vodi Istraživanje 3C, korak 2.

Učesnici koji su za to određeni vode PRVI DIO «Studije oglednog slučaja – Mi Laj ...».

Pročitajte transkript i pogledajte video: «Šta smo uradili u Mi Laju?»

3. Diskusija (10 minuta)

- ▶ Kakve reakcije izaziva ovaj video u vama?
- ▶ Koja pitanja postavlja ovaj video u vezi implementacije i provedbe međunarodnog humanitarnog prava ?
- ▶ Na koji način vam ova aktivnost pomaže da odgovorite na ta pitanja?
- ▶ Koje poteškoće bi se mogle pojaviti u istraživanju ovog materijala sa učenicima?
- ▶ Koji bi bili vaši strahovi i nade kada bi pokazivali ovaj video vašim učenicima?
- ▶ Kako bi vi postupali sa njihovim emocionalnim reakcijama?

4. Provođenje istraživanja (40 minuta)

Učesnici koji su za to određeni provode DRUGI DIO «Studije oglednog slučaja – Mi Laj ...».

Istraživanje humanitarnog prava

Primjena u vlastitoj nastavi (15 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Kakve prilagodbe bi napravili ukoliko bi vi predavali ovu lekciju?

Izgradite plan lekcija za istraživanje studije oglednog slučaja.

Procjena učenja (10 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?
- ▶ Koje su tehnike procjene bile korištene ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

8. Rad u malim grupama: Reagiranje na posljedice rata

Uži ciljevi (5 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice skupa sa svim učesnicima:

- ▶ kako bi istraživali korištenje malih grupa kao načina za povećavanje učešća učenika
- ▶ kako bi razmotrili ravnotežu između učešća nastavnika i učenika u aktivnostima
- ▶ kako bi se upoznali sa materijalima o posljedicama rata.

Razumijevanje materijala IHP (115 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 5A: Potrebe koje nastaju usljed ratnih razaranja

Istraživanje 5C: Fokusiranje na zaštitu zarobljenika

Napomene za nastavnike 9: O malim grupama

2. Vođenje istraživanja

Učesnici koji su za to određeni provode korake 1 – 3 Istraživanja 5A. (60 minuta)

Pogledajte video: «Prisiljeni da napuste dom»

Drugi učesnici koji su za to određeni provode korake 1 – 3 Istraživanja 5C. (55 minuta)

Pogledajte i prodiskutirajte video: «Svjetlo u tami».

Pogledajte i prodiskutirajte video na kraju Istraživanja 5C: «Zatvorenik se sjeća»

Iskustvo učionice (30 minuta)

Prodiskutirajte u malim grupama, a zatim dajte izvještaj većoj grupi:

- ▶ Kako će vaši učenici reagirati na Istraživanje 5A? Koje poteškoće očekujete u nastavi ovog materijala?
- ▶ Kako će vaši učenici reagirati na Istraživanje 5C? Koje poteškoće očekujete u nastavi ovog materijala?

Primjena u vlastitoj nastavi (15 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ Koje poteškoće i koje koristi očekujete od rada u malim grupama?

Izgradite plan lekcija za Istraživanja 5A i 5C.

Procjena učenja (15 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?
- ▶ Koje tehnike procjene su se koristile ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

9. Korištenje vlastitih iskustava: Neutralnost i nepristranost

Uži ciljevi (10 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice skupa sa svim učesnicima:

- ▶ kako bi vršili istraživanja koristeći osobna iskustva u nastavi koncepata
- ▶ kako bi spoznali mnoštvo raznovrsnih strategija koje se koriste u nastavi jedne zaokružene aktivnosti
- ▶ kako bi razumjeli principe neutralnosti i nepristranosti.

Razumijevanje materijala IHP (60 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Istraživanje 5E: Etika humanitarne radnje
Napomene za nastavnike 1: O diskusiji
Napomene za nastavnike 7: O pisanju i razmišljanju

2. Vođenje istraživanja

Učesnici koji su za to određeni provode korake 1 i 2 Istraživanja 5E.

Iskustvo učionice (50 minuta)

1. Pročitajte transkript video filma i razmislite o ovim pitanjima prije nego što pogledate video film. Podijelite učesnike na dvije grupe. Postavite svakoj grupi jedno od sljedećih pitanja:
 - ▶ Koje strategije koristi nastavnik kako bi pomogao učenicima da razumiju koncepte neutralnosti i nepristranosti?
 - ▶ Na koji način učenici pokazuju da su razumjeli ove koncepte?

2. Pogledajte video film: «Korištenje osobnih iskustava u razumijevanju koncepata» (Južna Afrika, učenici u dobi od 14 do 15 g.).

Nastavnik traži od učenika da definiraju koncepte a zatim pominje definicije date u materijalima. Koristeći scenarije, učenici identificiraju slučajeve u kojima se koriste ovi koncepti i daju razloge za takav svoj izbor. Učenici tada pokazuju kako su razumjeli koncepte pišući kratke priče iz vlastitog iskustva. Treba zapaziti na koji način nastavnik pristupa ovim konceptima koristeći nekoliko različitih tehnika.

3. Pitanja za diskusiju u cijeloj grupi nakon gledanja filma:

- ▶ Koje je strategije nastavnik koristio kako bi pomogao učenicima da razumiju koncepte? Koliko je po vašem mišljenju svaka od ovih tehnika bila uspješna?
- ▶ Šta je vama izgledalo kao potvrda da su učenici razumjeli (ili da nisu razumjeli) ove koncepte?

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u malim grupama:

- ▶ Koje strategije bi vi koristili kako bi osigurali da učenici razumiju i budu u stanju primijeniti principe neutralnosti i nepristranosti?

Izgradite plan lekcija za nastavu Istraživanja 5E.

Procjena učenja (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?
- ▶ Koje tehnike procjene su se koristile ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?

Priprema za sljedeću radionicu

- ▶ Donesite odluku o tome koji će učesnici voditi istraživanje u sljedećoj radionici.
- ▶ Tokom vremena koje imate na vlastitom raspolaganju, pripremite se za sljedeću radionicu čitajući predložene materijale IHP-a i napomene za nastavnike.
- ▶ Ukoliko ćete voditi cijelu ili samo dio sljedeće radionice, planirajte vašu lekciju.

10. Primjena naučenog: Projekti sa mladima

Uži ciljevi (5 minuta)

Napravite pregled ciljeva i programa rada radionice skupa sa svim učesnicima:

- ▶ kako bi istražili načine da pomognete učenicima kod projekata Istraživanja humanitarnog prava
- ▶ kako bi procijenili efikasnost ovih radionica.

Razumijevanje materijala IHP (60 minuta)

1. Čitanje i razjašnjavanje

Prije same radionice, svi bi trebali pročitati dole nabrojana istraživanja i napomene. Odvojite nekoliko minuta kako bi zajedno napravili pregled ovih sredstava koja ćete koristiti.

Završno istraživanje: Šta dalje?

Istraživanje 2D: Fokusiranje na protupješađijske nagazne mine

[Kako bi dovršili gledanje svih video filmova sa ovog tečaja, u datom momentu tokom ove radionice prikazite video «Nagazne mine nastavljaju ubijati» iz Istraživanja 2D]

2. Vođenje istraživanja

Učesnici koji su za to određeni provode «Završno istraživanje» koje uključuje video «Istraživanje rata putem drame».

3. Diskusija

Nakon istraživanja, grupirajte učesnike u male grupe prema školi, području ili zemlji. Zatražite od učesnika da spontano iznose improvizirane ideje u vezi:

- ▶ Vrsta projekata koji bi bili pogodni za vaše učesnike
- ▶ Načina saradnje sa drugim nastavnicima/školama na projektima kojima se nastoji doprijeti do širokih slojeva zajednice.

Primjena u vlastitoj nastavi (30 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima ili malim grupama:

- ▶ U vezi kojih aspekata odgovarajućeg projekta bi mojim učenicima bila potrebna pomoć?

Napravite plan kako da koristite ovo istraživanje.

Procjena vašeg vlastitog učenja (25 minuta)

Napišite u vašim dnevnicima, a zatim prodiskutirajte:

- ▶ Šta ste naučili iz ove radionice?
- ▶ Koja pitanja imate?
- ▶ Koje tehnike procjene bi se mogle koristiti za projekte sa mladima?

10a. Pomoć učenicima u izradi projekata

Procjena radionica (60 minuta)

Napišite odgovore na ista pitanja o kojima ste pisali u prvoj radionici:

Istraživanje humanitarnog prava

- ▶ Koja su vaša očekivanja u vezi nastave *Istraživanja humanitarnog prava*?
- ▶ Čemu se nadate?
- ▶ Od čega strahujete?
- ▶ Koja pitanja imate?

Zatim se vratite na razmišljanja koja ste ranije zapisali. Uporedite vaša razmišljanja i prodiskutirajte:

- ▶ U kojoj mjeri su moja očekivanja ispunjena?
- ▶ Šta mogu raditi kako bih razriješio/la dalja pitanja?
- ▶ Šta sam naučio/la iz radionica za nastavnike?
- ▶ Šta je nedostajalo? Koje su moje preporuke za dalja poboljšanja?

Vratite se na ono što ste napisali u odgovoru na ova pitanja u prvoj radionici. Uporedite vaša razmišljanja i prodiskutirajte:

- ▶ U kojoj mjeri su moja očekivanja ispunjena?
- ▶ Šta mogu raditi kako bih razriješio/la dalja pitanja?
- ▶ Šta sam naučio/la iz radionica za nastavnike?
- ▶ Šta je nedostajalo? Koje su moje preporuke za dalja poboljšanja?

Procjena učenja (25 minuta)

Napišite u vaših dnevnicima, a zatim prodiskutirajte u parovima:

- ▶ Šta ste naučili iz sadržaja i metoda ove sesije?
- ▶ Koja pitanja imate?
- ▶ Koje tehnike procjene su bile korištene ili bi mogle biti korištene u ovoj lekciji?
- ▶ Šta ste naučili iz radionica?